

Indian Council for
Cultural Relations

सत्यमेव जयते

آفرین مہند در شعرفاری

Panegyrics to India in Persian Poetry

Swami Vivekananda Cultural Centre, Tehran

Title	Āfarīn-e- Hind dar Sher-e-Farsi (Panegyrics to India in Persian Poetry)
Publisher	Swami Vivekananda Cultural Centre, Tehran
Publishing Date	October 2024
Translation of verses into English	H.E. Rudra Gaurav Shresth (Ambassador of India to Iran)
Concept and overall editing	Prof. Balram Shukla (Director, SVCC)
Special thanks	Dr. Ehsanollah Shokrollahi, Dr. Hamidreza Ghelichkhani, Dr. Houman Yousefdehi and Mr. Amin Medi.

سخن آغازین

از سه شاخه‌ی اصلی هنرهای زیبا، معماری، نقاشی و خوشنویسی، آخرین شاخه در جهان اسلام جایگاه نخست را به خود اختصاص داده است. خوشنویسی فارسی در شبه قاره هند، با ظهور اسلام برای حفظ و اشاعه قرآن کریم آغاز شد. قرآن قرن سیزدهم را در مجموعه‌ی نصیر خلیلی می‌توان یافت.

بسیاری از فرمان‌های دوره‌ی سلطنت دهلی به‌دست ما رسیده است که نشان می‌دهد چگونه نوع خاصی از خط تعلیق در هند تکامل یافته است. خط بهاری برجسته‌ترین خطی است که بین قرن‌های ۱۴ تا ۱۶ میلادی به‌طور مشخص در هند مورد استفاده قرار گرفته است. علاوه بر آن، نسخ و نستعلیق نیز کاربرد فراوانی داشته‌اند.

مغول‌ها عاشق کتاب بودند و، از این‌رو، خوشنویسی در این دوره روزهای طلایی‌ای را سپری کرد. آنان خود نیز خوشنویسان خوبی بودند. در دربار اکبر، بسیاری از هنرمندان ایرانی‌الاصل بودند، افرادی همچون سلطان‌علی مشهدی، میرعلی هروی، و میر خلیل‌الله (گلکنده). چندین نفر نیز هندی‌الاصل بودند، به‌عنوان مثال: محمد حسین کشمیری (کشمیر). زرین قلم و عنبرین قلم دو عنوانی بودند که مغول‌ها به هنرمندان عطا می‌کردند. برخی از هنرمندان هندو، مانند ری منوهار، نیز در این هنر تبحر یافتند و به‌صورت حرفه‌ای به آن پرداختند. گفتنی است که عبدالرشید دیلمی، خواهرزاده میرعماد، از دربار شاه جهان بود.

با افول امپراتوری مغول، این هنر نیز رو به افول گذاشت، اما همواره در سرتاسر هند، و توسط دوستداران این هنر، به شکل انفرادی ادامه یافت. حتی امروز در بسیاری از شهرهای هند، هنرمندان این هنر را به خط ثلث، نسخ و نستعلیق انجام می‌دهند. تونک، شهری در راجستان، به عنوان پایتخت خوشنویسی هند شناخته شده است.

با توجه به اهمیت این هنر برای تحکیم روابط فرهنگی دوجانبه، مرکز فرهنگی سوامی ویوکاناندا، سفارت هند به مناسبت ۷۸مین سالگرد روز استقلال هند، نمایشگاه خوشنویسی برگزار کرد. این نمایشگاه در تاریخ ۲۷ اوت ۲۰۲۴ در موزه‌ی خط و کتابت میرعماد، واقع در مجموعه فرهنگی تاریخی سعدآباد تهران، افتتاح شد و تا ۱۳ اکتبر ادامه داشت. در این نمایشگاه، بیش از ۴۲ اثر خوشنویسی به نمایش گذاشته شد که با به‌کارگیری اشعار فارسی سروده شده در ستایش هند در طول یک هزاره، خلق شده‌اند.

خوشحالم که کاتالوگ این آثار هنری توسط مرکز فرهنگی در حال انتشار است. مطمئنم که این کاتالوگ روابط هند و ایران را دوباره طراوت خواهد بخشید.

رودرا گائوراو شرست

سفیر هند در ایران

گزارش نمایشگاه آفرین هند

زمانی که به همراه دوستان ارجمندم آقای دکتر حمیدرضا قلیچ‌خانی و آقای دکتر هومن یوسف‌دهی طرف مشورت مرکز فرهنگی هند قرار گرفتیم تا در خصوص سالگرد استقلال این کشور برنامه‌ای را پیشنهاد بدهیم، بر این باور هم‌داستان شدیم که بهترین کار می‌تواند ترتیب دادن نمایشگاهی باشد از آثار خوشنویسان معاصر ایران برگرفته از آن بخش متون ادب فارسی که در تحسین و آفرین هند سروده شده است. با پذیرش این پیشنهاد بلافاصله تقسیم کاری صورت گرفت و پس از انتخاب سروده‌ها به وسیله آقایان دکتر یوسف‌دهی و دکتر بنی‌هاشمی و هم‌اینجانب، با تنی چند خوشنویسان معاصر که نام شریفشان در این کتابچه آمده تماس گرفتیم، که خوشبختانه با استقبال عمومی از این حرکت فرهنگی کار به سرعت پیش رفت. ظرف کمتر از یک ماه آثاری پدید آمد و توسط دو کارگاه هنری در تهران و کرج به سرپرستی استادان حسن محمدی و رامین مرآتی این مجموعه آرایه‌بندی، پاسپارتو، قاب‌بندی و تصویربرداری شد. در نهایت این نمایشگاه در تاریخ ششم شهریور ماه ۱۴۰۳ با حضور سفیر کبیر هند، آقای دکتر شرست و تنی چند از سفرا و نمایندگان فرهنگی دیگر کشورها و نیز تعداد قابل‌توجهی از هنرمندان، هنردوستان و علاقمندان به موضوع نمایشگاه در محل مجموعه فرهنگی سعدآباد در ساختمان موزه میرعماد گشایش یافت. برنامه پایانی نیز به مناسبت روز خوشنویسی در ۲۲ مهرماه سال ۱۴۰۳ پیش‌بینی شده است.

جا دارد از رئیس مرکز فرهنگی هند جناب آقای دکتر بلرام شوکلا و همکاران‌شان، و رئیس موزه میرعماد سرکار خانم الهام نصرت نظامی و همکاران‌شان، و یکایک هنرمندانی که در این رویداد فرهنگی و هنری نقش داشته‌اند تشکر ویژه خود را ابراز دارم، که در پیگیری تشکیل این نمایشگاه و تدارک مقدمات و پشتیبانی امکانات از هیچ کوششی فروگذار نکردند، تا با برگزاری آن، پایه‌ای دیگر در تقویت پل‌های ارتباطی میان دوکشور ایجاد شود، و یادمان بماند ایران و هند تا همیشه بهترین دوستان و برادران صمیمی همدیگرند.

احسان الله شکراللهی

حرکت‌های ما را شکر هند افتد کند
می‌شود حال دلش زیر و زبر

حرکت‌های ما را حامد سویی بندد
هند را همچون وطن خواهد شمرد

بند آدم را هوایی می‌کند
بس که حس آشنایی می‌کند

بس که خون گرم اندام اهل این دیار
می‌شود آهوی دل آنجا سکار

خون که دور افتی ز آب و خاک هند
چشم‌بابت می‌شود نمناک هند

شمع سانه می‌سوزی از دوری او
آب می‌گردی ز مجوری او

هر کجا سرکل و ستان کند
فیل آدم یاد هندتان کند

کاسکی قسمت شود هر چند ما
در هوای هندش آرام و قرار

آفرین هند در شعر فارسی

به نام خداوند لوح و قلم که آئینه لفظ و معنی به هم

ایران و هند پیشینه و پیوند چند هزار ساله دارند و پیش از آنکه مطامع استعمارگران مرزبندی‌های سیاسی نفاق‌افکن را شکل دهد، هزاران کیلومتر مرز مشترک داشتند و همیشه بین این دو کشور مراودات اقتصادی و علمی و فرهنگی و هنری وجود داشته است. هرچند رابطه همسایگی ایران و هند گسسته شده است، ولی همدلی دو ملت هیچگاه گسسته نشد و نخواهد شد و مراودات سیاسی و اقتصادی و علمی و اجتماعی همچنان باقی است. به عنوان نمونه، این همدلی فقط در زمینه ادبیات و هنر در قالب صدها کتاب و مقاله انتشار یافته و خواهد یافت و نمایشگاه حاضر نیز جلوه‌ای از همین همدلی‌هاست.

برای ما ایرانیان کشور هندوستان، بویژه از دوره صفوی تا دوره مشروطه، مأمن و مأوا و طبعاً الهام‌بخش شاعران و نویسندگان بوده است. مقارن با حکومت صفویان در ایران شاعران بسیاری به امید برخورداری از صلوات گرانبهای شاهان تیموری و نعمات کشور پهناور و ثروتمند هندوستان و رسیدن به مناصب حکومتی و مال و ملک به آنجا سفر و مهاجرت کردند و چه بسیار ایرانیانی که برای همیشه در آن خاک آرام گرفته‌اند. شوق سفر به هند به اندازه‌ای بود که فیاض لاهیجی (م. ۱۰۷۲ق) حکیم و شاعر قرن یازدهم سفر به هند را برای اهل فضل و هنر واجب دانسته است:

چند هند کعبه حاجات خاصه یاران عافیت جورا
هر که شد مستطیع فضل و هنر رفتن هند واجب است او را

و اشرف مازندرانی (م. ۱۱۲۰ق) شاعر قرن یازده و دوازده از این هم پیشتر رفته و می‌گوید:

مهر و تسبیح و ردایی بر طاعت شرط نیست توشه‌ای در راه معمور قناعت شرط نیست
پا اگر یاری نداد می‌توان رفتن به سر کعبه هندوستان را استطاعت شرط نیست

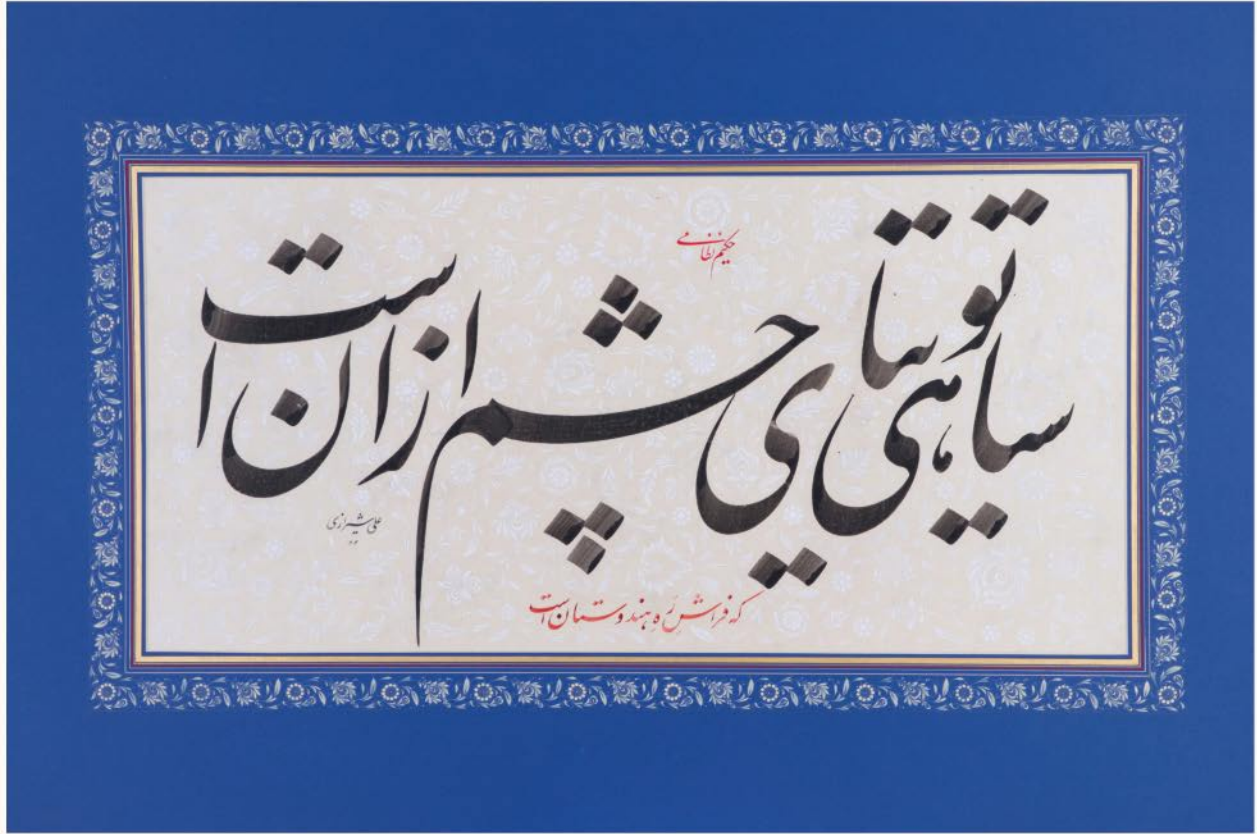
سفر و مهاجرت ایرانیان به هند در سخن پارسی نمود فراوان یافته است و بیانگر عواطف و احساسات چندگانه و گاه متضاد آنان است. در اشعار این شاعران اصطلاحات هندی و ایهام‌های دوزبانه، نام مناطق و شهرها و نمادهای هندیان مانند هندو و برهمن، فیل و فیل سواری، طوطی و طاووس و آهوی هندوستان، رسم سستی، رای و چیپال و مهراج، تیغ و شمشیر و پولاد هندی، بت و بتکده، موسم برسات و برشکال و ... در دواوین شاعران فراوان به کار رفته است.

همچنین در این اشعار احساسات متضادی چون آزرده‌گی از وطن، درد غربت، شوق بازگشت، امید و شادمانی از حضور در هند و گاه ناامیدی و نارضایتی از برآورده نشدن آمال و خواسته‌ها وجود دارد. البته همه این مضامین نتیجه تغییر حالات انسان‌ها در شرایط گوناگون است که در وطن هم ممکن است.

همچنین کاربرد برخی از تعبیر که در مذمت هند و هندیان و ناکامی و نامرادی در این دیار است، بیشتر تبعیت و پیروی از سنت ادبی و شعری است که در توصیف هند کاربرد داشته و چه بسا در شعر هندیان پارسی‌گو هم تجلی یافته است. برخی از مهمترین مضامین مثبت درباره هندوستان عبارتند از: فراوانی نعمت و ثروت در هندوستان - خوش‌رویی، سبزه‌رویی و نمکین بودن چهره اهل هند - انتساب سیاهی به هندوستان به دلیل خاک مرطوب و جنگل‌های انبوه - گرمای هندوستان - افزایش مال و اعتبار - دامنگیری خاک هندوستان. یکی دیگر از امتیازات هند که همیشه مایه مفاخره مسلمانان اهل هند بوده است، هبوط حضرت آدم (ع) در این سرزمین است.

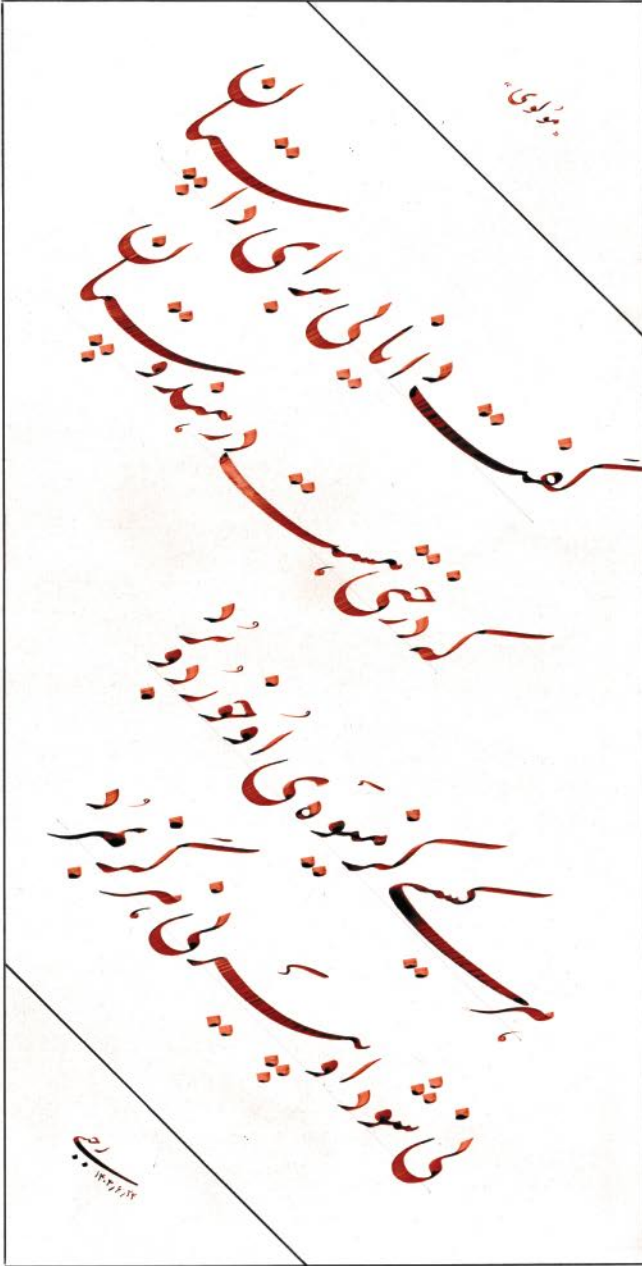
اما نمایشگاه حاضر نتیجه تلفیق سه هنر شعر و خط و تذهیب است. اشعار جالب‌توجه و زیبایی از شاعران گذشته و حال برای خلق این آثار هنری انتخاب شدند که مضمون آن آفرین هند است. خوشنویسان این آثار هم مهارت و استادی خود را به نمایش گذاشتند و اهمیت کار آنان بدیع بودن و تازگی اشعار نوشته شده است که تکرار و مشق آثار گذشتگان نیست و انتخاب نوع خط، دانگ قلم، ترکیب‌بندی و نحوه نگارش این آثار حاصل نوآوری و ذوق و سلیقه این هنرمندان است. به این عزیزان که مودت و محبت بین دو کشور کهنسال ایران و هند را به نمایش گذاشتند، ادای احترام می‌کنم و از همه شما مهمانان گرامی که رونق‌افزای این مجلس و محفل عالی شده‌اید، قدردانی می‌کنم. روز و روزگارتان خوش باد!

هومن یوسفدهی

Do you know why the elixir for eyes (kohl) is black?
Because it sweeps the path to India

Poet: Hakim Nizami (1141-1209 AD)
Calligrapher: Ali Shirazi
Script: Nasta'liq Katibe

◀ The wise say that there is a tree of knowledge in India; and whoever eats its fruit, never ages or dies.

Poet: Maulana Jalaluddin Rumi (1207-1273)

Calligrapher: Ahmad Rajabi

Script: Nastā'liq Chalipa

All the parrots of India have acquired a sweet-tongue;
 Ever since Persian candy reached all the way to Bengal

Poet: Hafiz Shirazi (1325-1390 AD)
 Calligrapher: Ziya Uddin Gholami
 Script: Nast'aliq

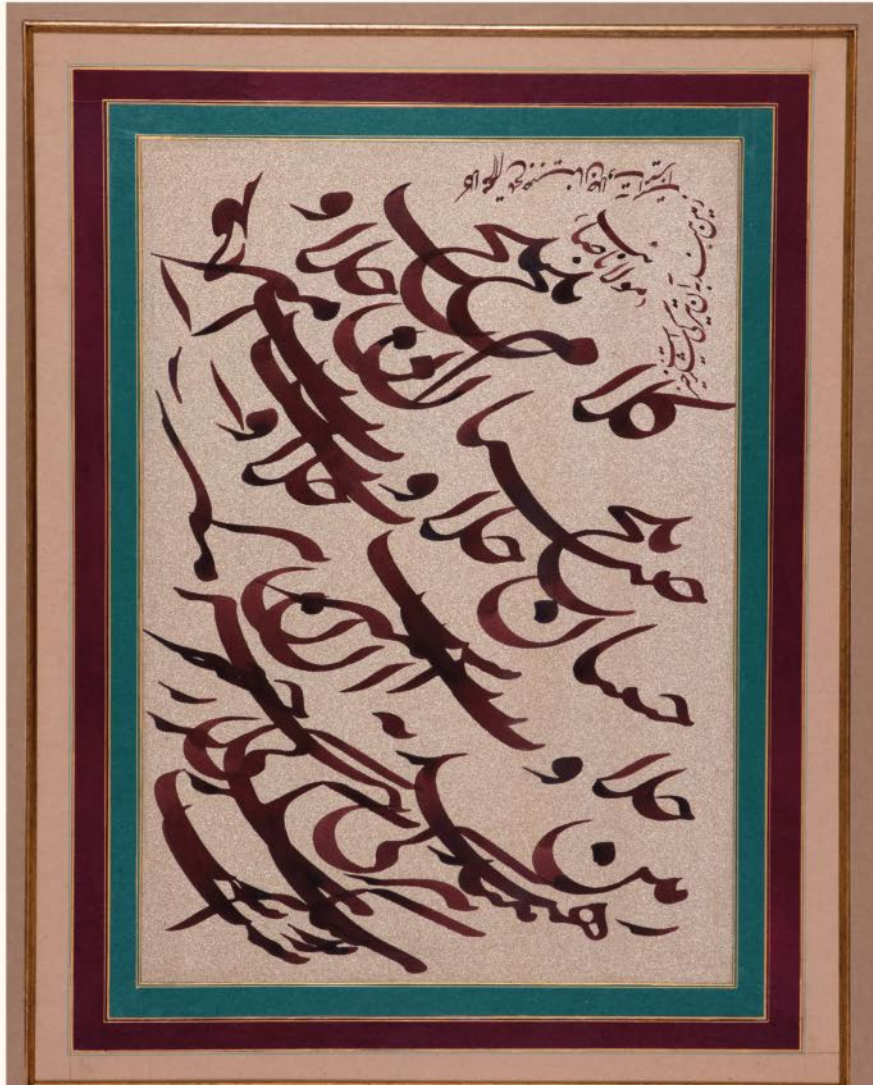

Other than India, with all its delights,
Where else can you find such a gold-spewing (fertile) country?

Poet: Kalim Kashani (1581-1651 AD)

Calligrapher: Ali Samanipour

Script: Nasta'liq Siyah Mashq

India's land is graceful in its dark complexion
(Because even) bitter words of beautiful Beloveds sound sweet.

Poet: Saaeb Tabrizi (1592 - 1677)
Calligrapher: Ahmad Qayem Maqami
Script: Nastā'liq Siyahmashq

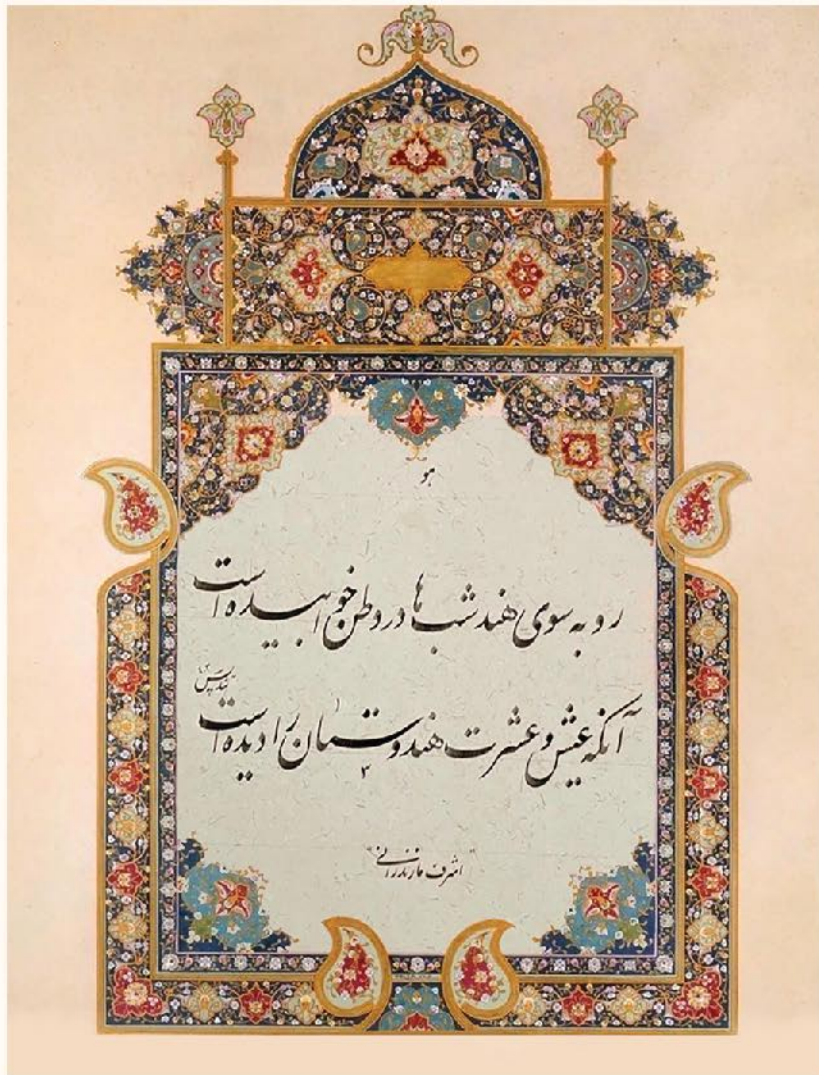

Thoughts of India make the Elephant go 'Mast' (madly intoxicated).

Poet: Saaeb Tabrizi (1592 - 1677)

Calligrapher: Ahmad Mazadi

Script: Nastā'liq Katibe

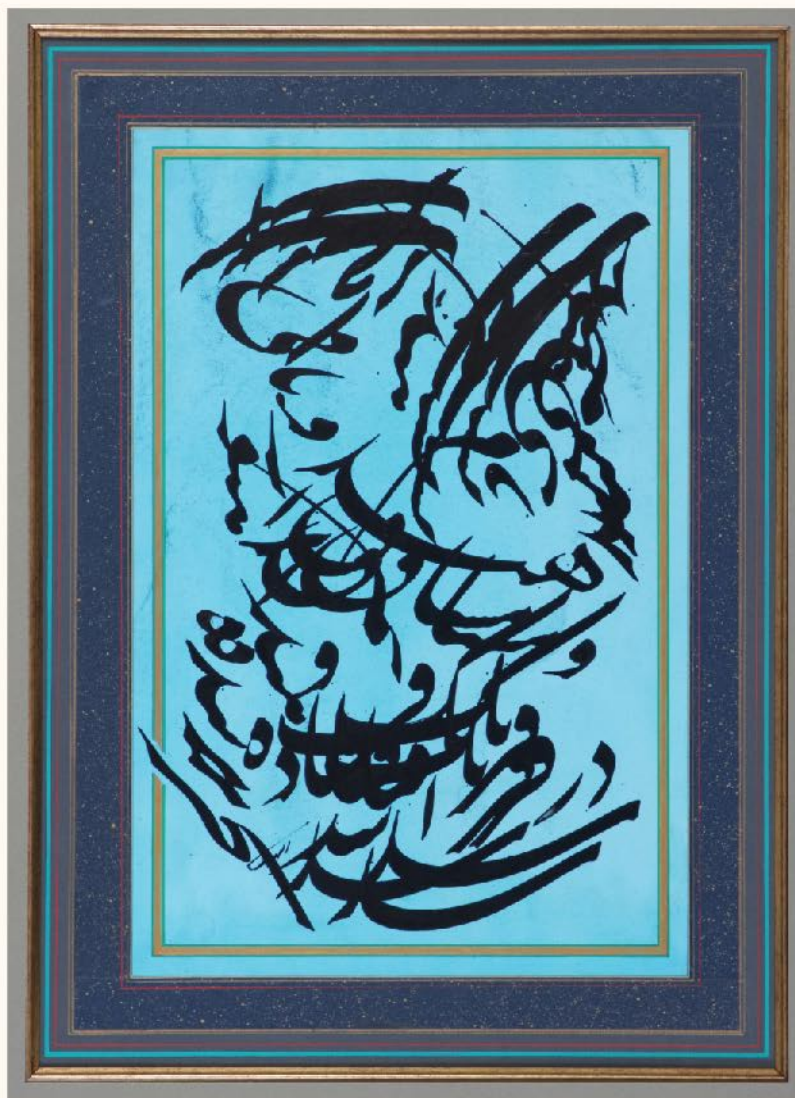

They sleep for the rest of their lives with their heads in the direction of India; those who have once tasted the comforts and luxuries of India.

Poet: Ashraf mazandarani (1620-1704 AD)

Calligrapher: Tandis Taghavi

Script: Nastā'liq Katibe

My feet can't break free from India;
I am infatuated with India.

Poet: Ashraf mazandarani (1620-1704 AD)

Calligrapher: Reza Rinei

Script: Nastā'liq Siyah Mashq

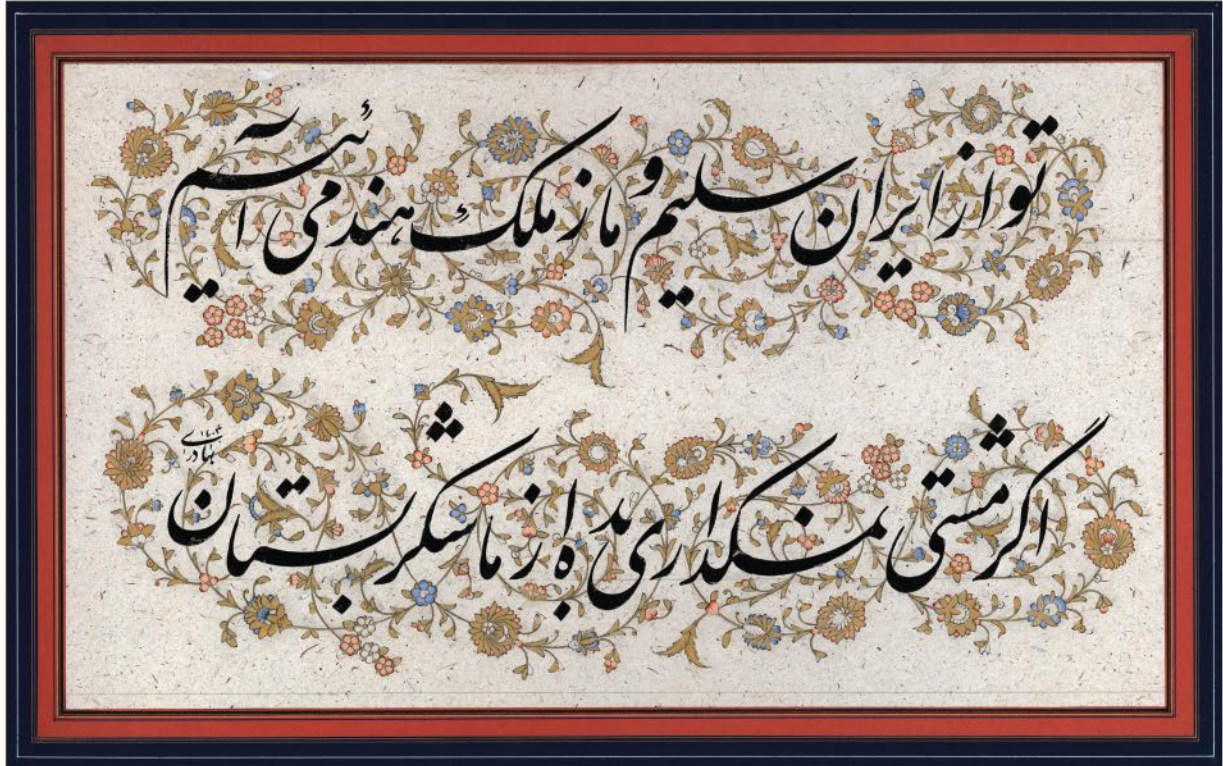

When one focuses on inner beauty, outer charms become meaningless;
If Ceasar had seen India, he would not have remained stuck in Rome.

Poet: Salim Tehrani (Died 1647 AD)

Calligrapher: Reza Amini

Script: Nast'aliq Shikaste

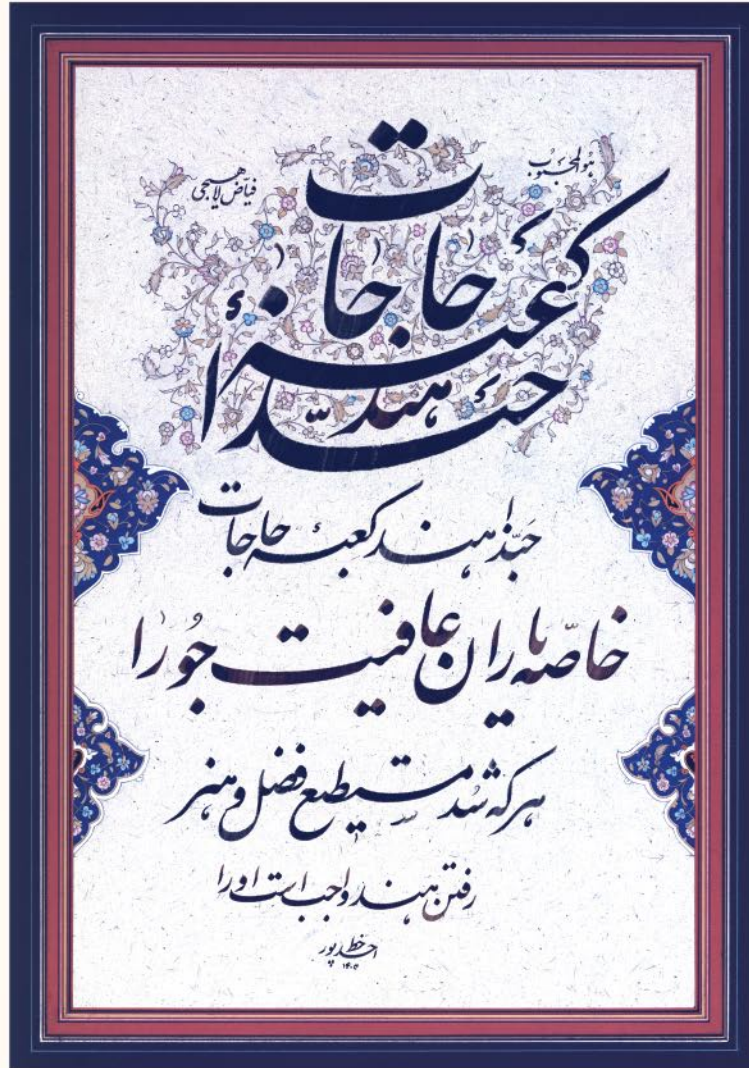

Oh Salim, you come from Iran, and I from India;
If you have a fistful of salt, come to me and exchange it with sugar.

Poet: Salim Tehrani (Died 1647 AD)

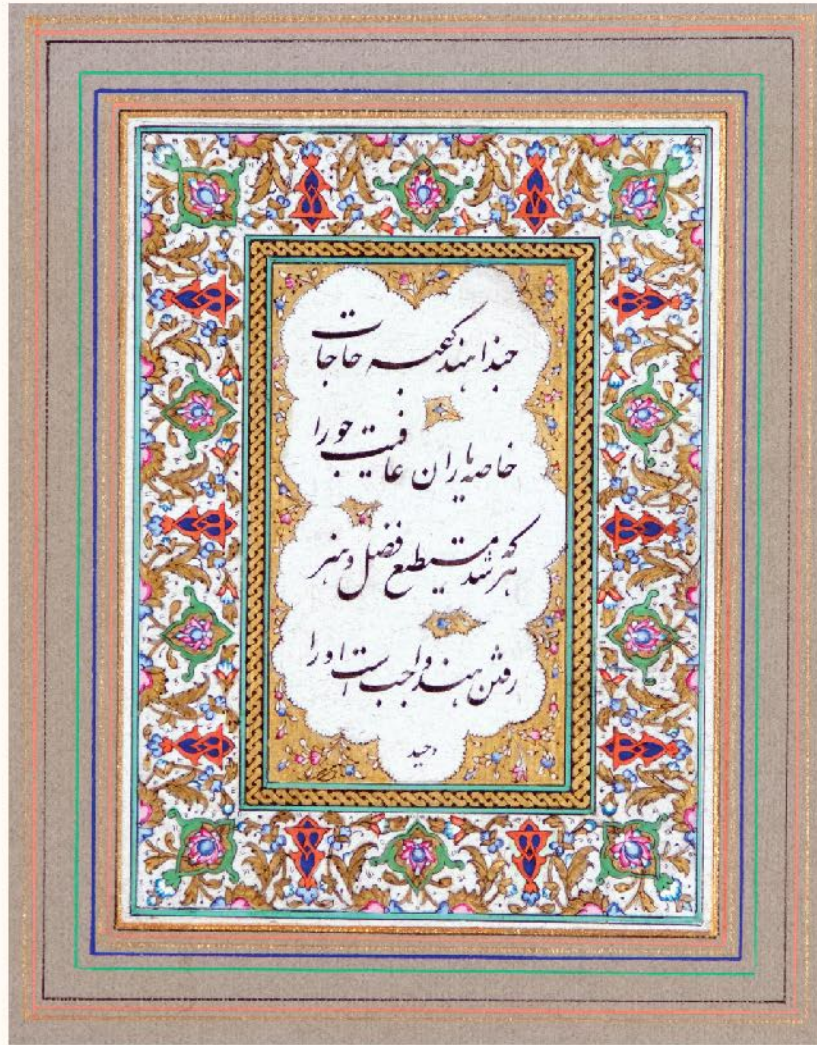
Calligrapher: Yaghoub Bahaduri

Script: Nasta'liq

Behold, India, the Kaaba of desires...
 Especially for those comrades who seek tranquility,
 For all those who have acquired ability in arts and knowledge,
 Visiting India is relevant for them.

Poet: Fayyaz Lahiji (Died 1661 AD)
 Calligrapher: Mohammad Sadegh Ahadpour
 Script: Nast'aliq Daftari

Behold, India, the Kaaba of desires...
Especially for those comrades who seek tranquility;
For all those who have acquired ability in arts and knowledge,
Visiting India is relevant for them.

Poet: Fayyaz Lahiji (Died 1661 AD)
Calligrapher: Vahid Ahmadzadeh
Script: Nastā'liq Ghubar

Behold, India, the Kaaba of desires...
Especially for those comrades
who seek tranquility; For all those who have
acquired ability in arts and knowledge,
Visiting India is relevant for them.

Poet: Fayyaz Lahiji (Died 1661 AD)
Calligrapher: Ali Mehri
Script: Nasta'liq Chalipa

▲
I admire India, the epitome of grace;
where the faces of beauties remain unmasked,
just like the moon and the sun.

Poet: Tughra Mashhadi (Died 1667 AD)
Calligrapher: Amir Asghari
Script: Nastā'liq Siyahmashq

I admire India, the epitome of grace;
where the faces of beauties remain unmasked, just like the moon and the sun.

Poet: Tughra Mashhadi (Died 1667 AD)
Calligrapher: Babk Hijazi
Script: Nastā'liq Naqqashi Khat

When I wish to describe the state of my heart to the Beloved,
It is from India that I gather the pen and paper.

Poet: Baqer Fedaghi Larestani (Circa 1700s AD)
Calligrapher: Abdollah Kherad Rousta
Script: Thuluth

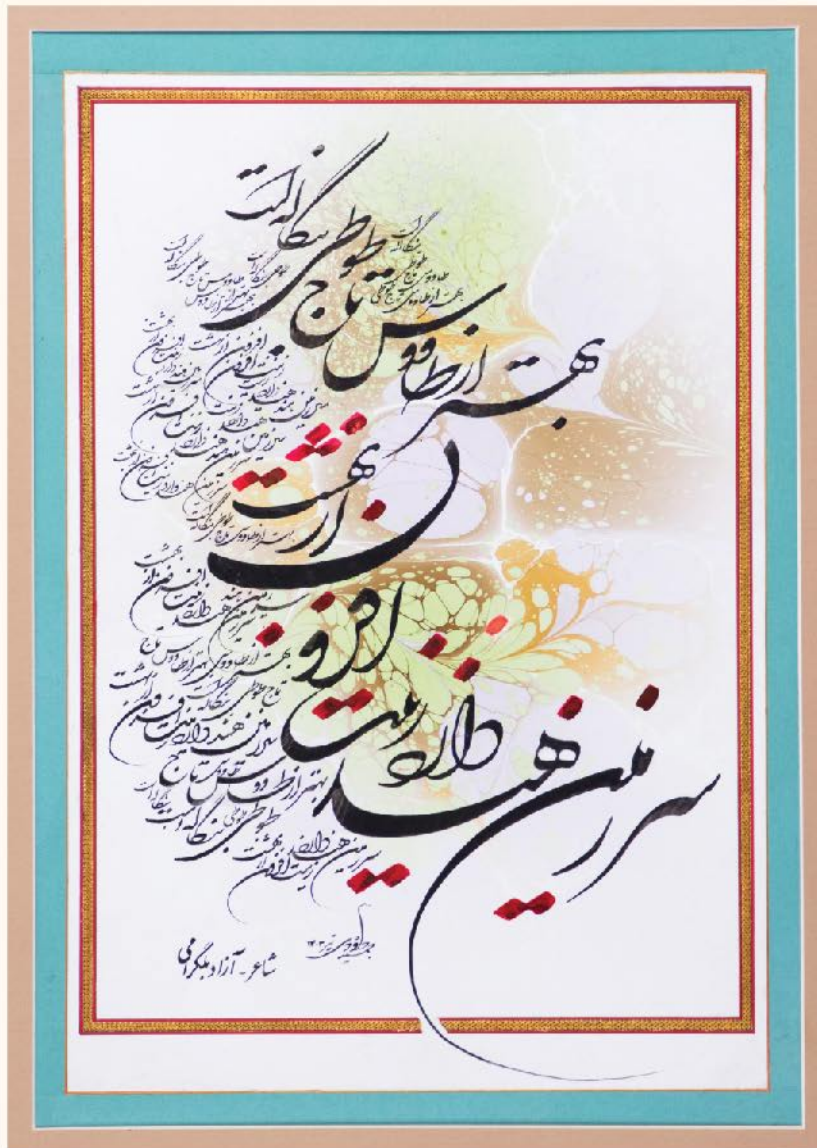

Just like a vagabond settles down in India forever;
Similarly, my heart has taken abode in your dark tresses.

Poet: Azad Bilgrami (1704-1786 AD)

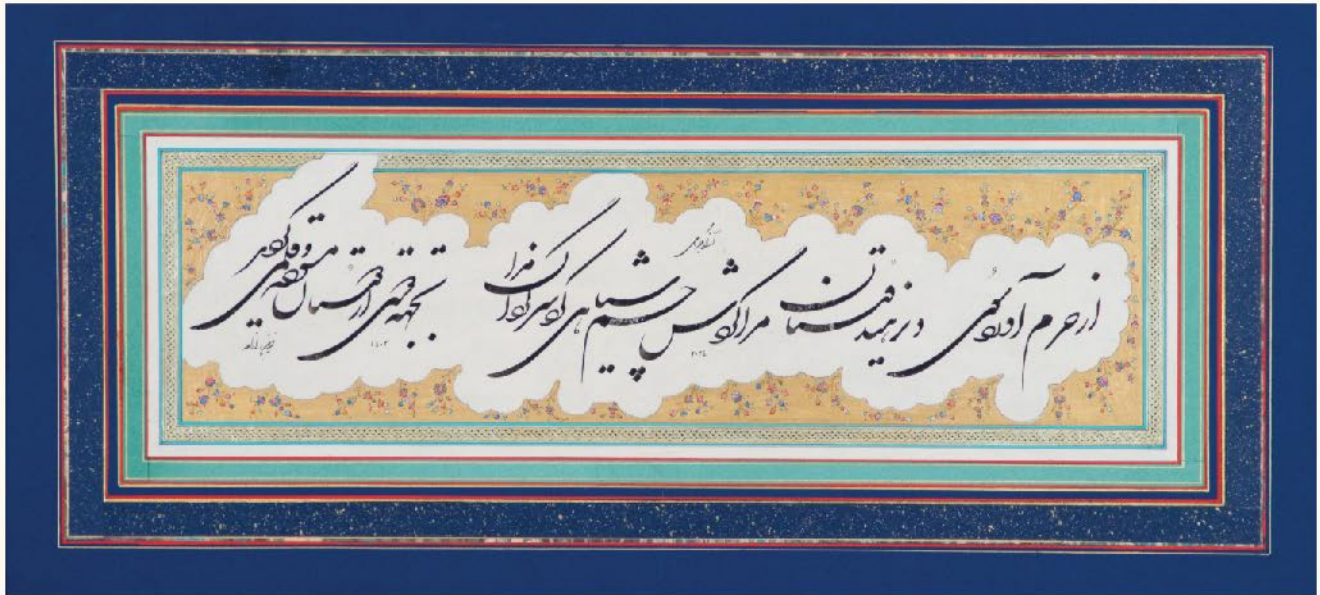
Calligrapher: Bahadur Adibi

Script: Nastaliq

The land of India has a beauty beyond heaven;
The crown of Bengal's parrots is lovelier than a peacock.

Poet: Azad Bilgrami (1704-1786 AD)
Calligrapher: Jamshid Davoodi
Script: Shikaste Nastā'īq

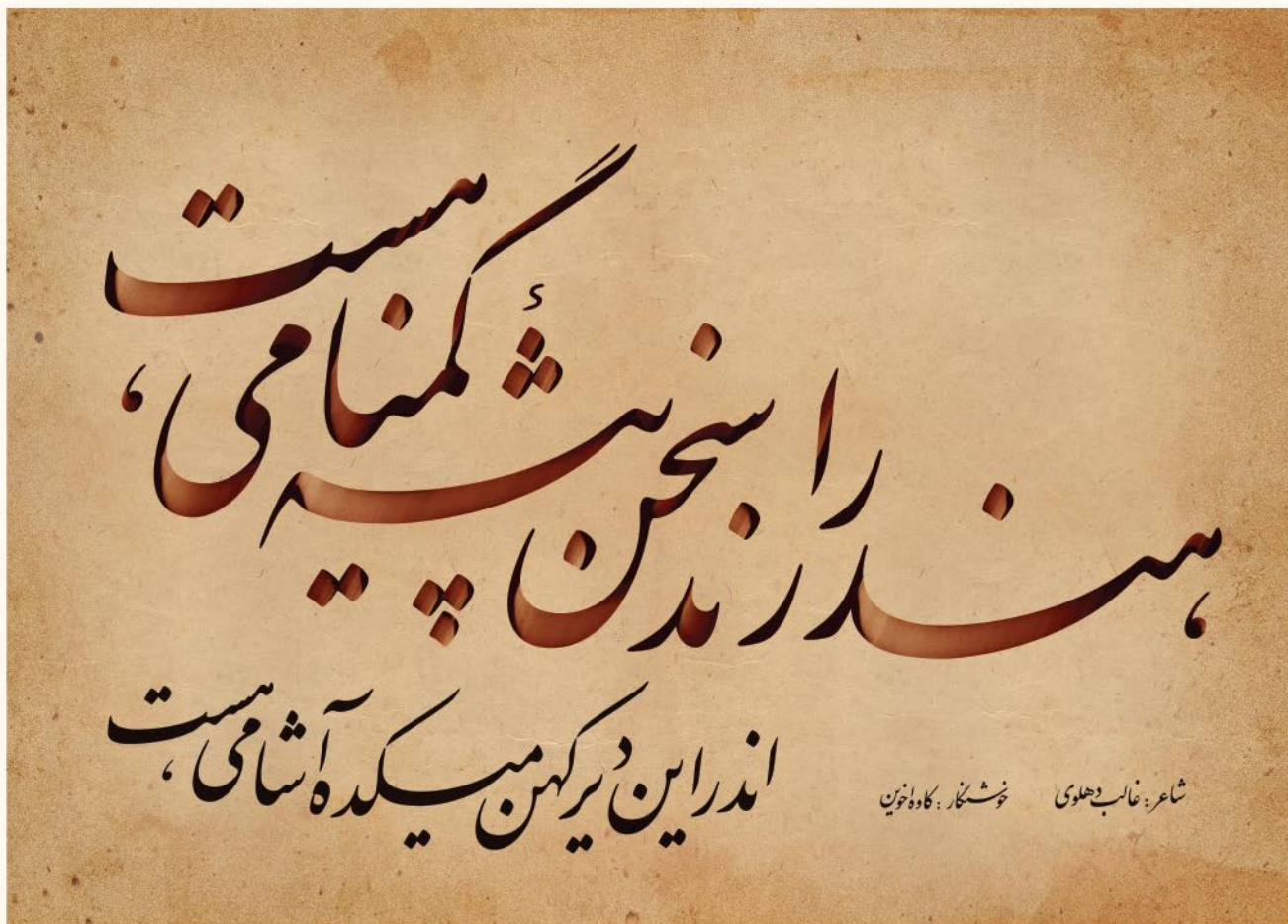

From the Kaba'a they brought me to the temples of Hindustaan;
The dancing dark eyes (of the Beloved) made me a wanderer.

Poet: Azad Bilgrami (1704-1786 AD)

Calligrapher: Fardin Valizadeh

Script: Shikaste Nasta'liq

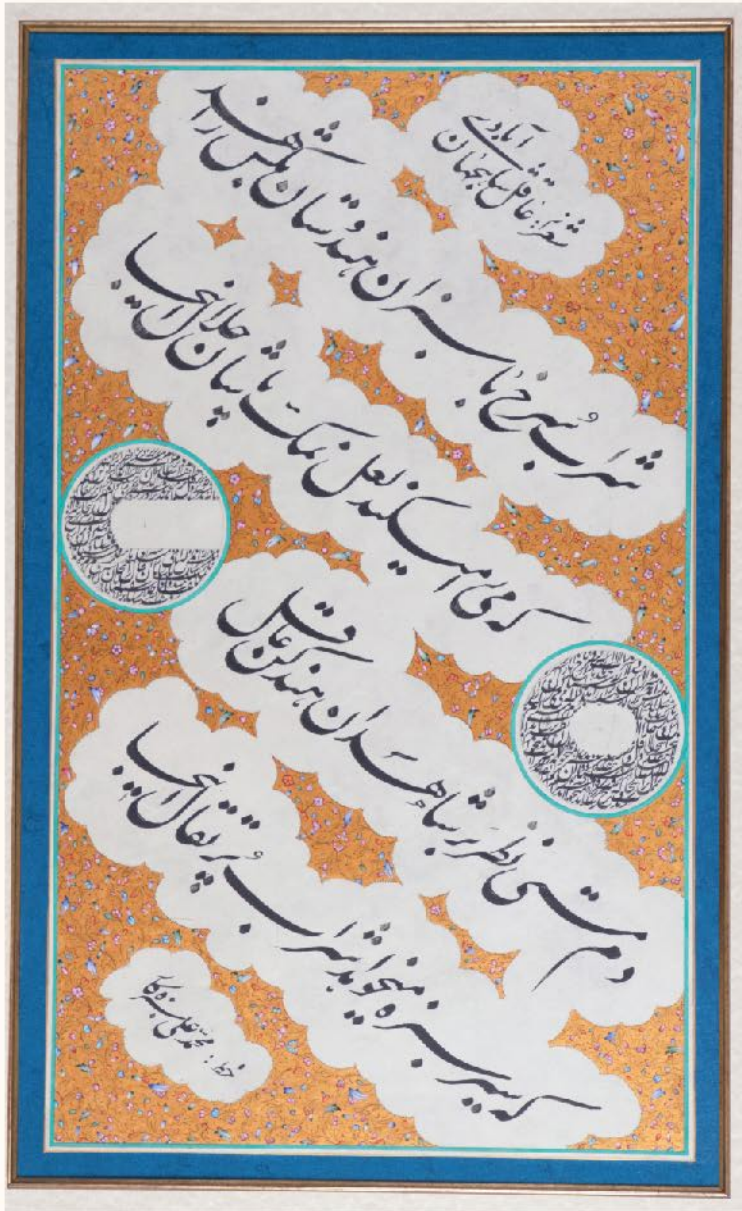

▲
In this ancient Indian temple lives a vagabond;
who has the capacity to drink all the wine in the tavern.

Poet: Ghaleib Dehlavi (1797–1869 AD)

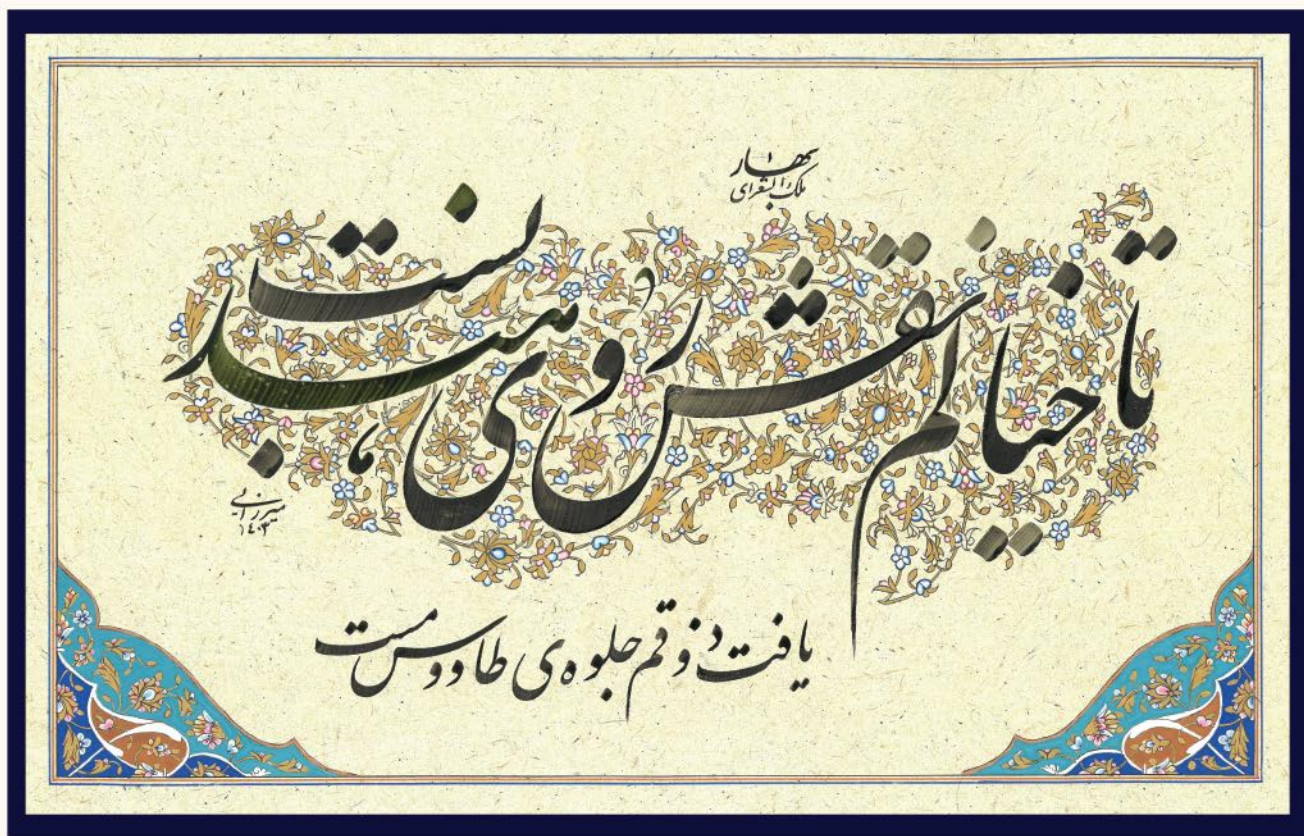
Calligrapher: Kave Akhavein

Script: Nast'aliq Siyah Mashq

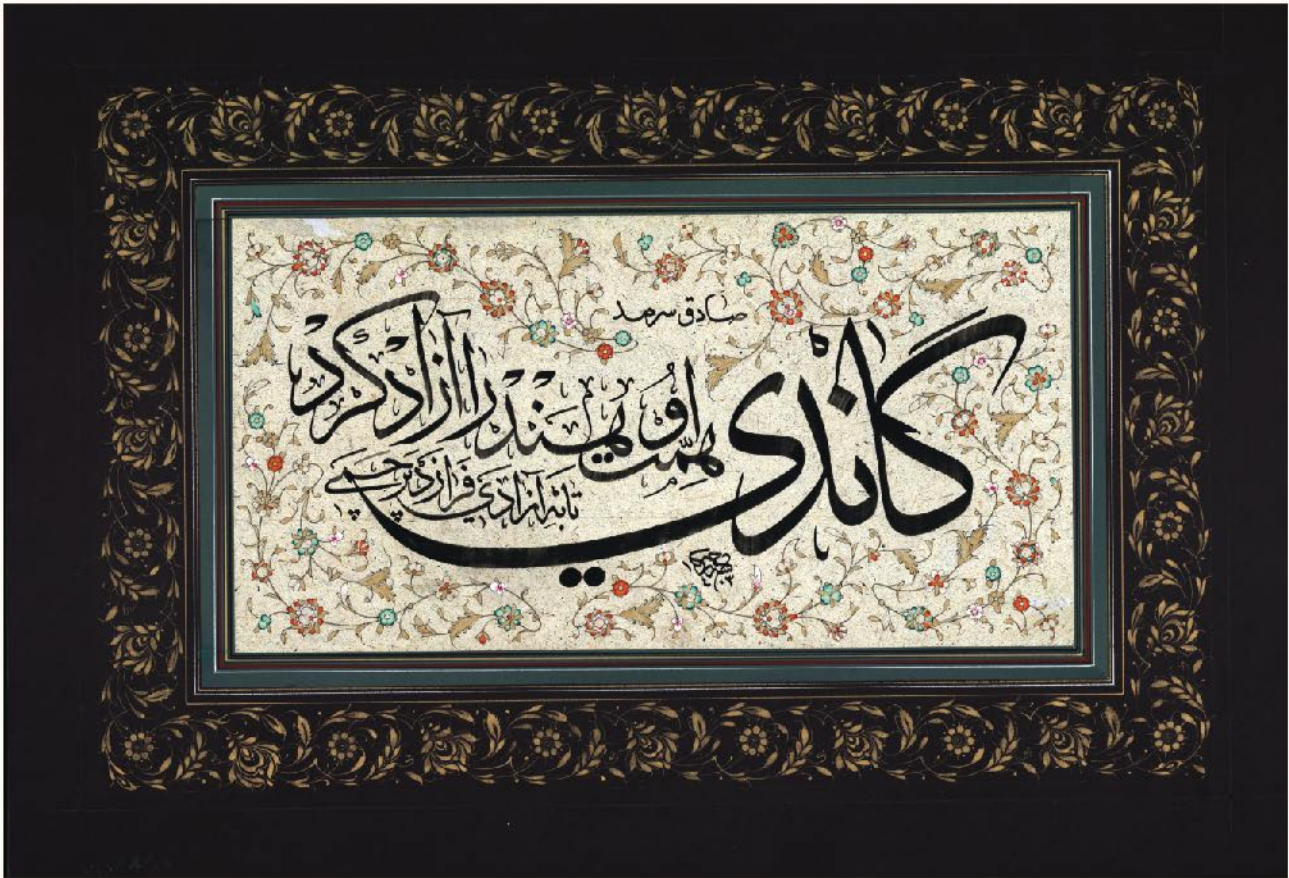
◀ O Preacher, drink the red wine with
the brunettes of India,
For the spicy lips here make wine Halaal!

Poet: Aqil Shahjahanabadi (18th Century)
Calligrapher: Mohammad Ali Sabzekar
Script: Nast'aliq Chalipa

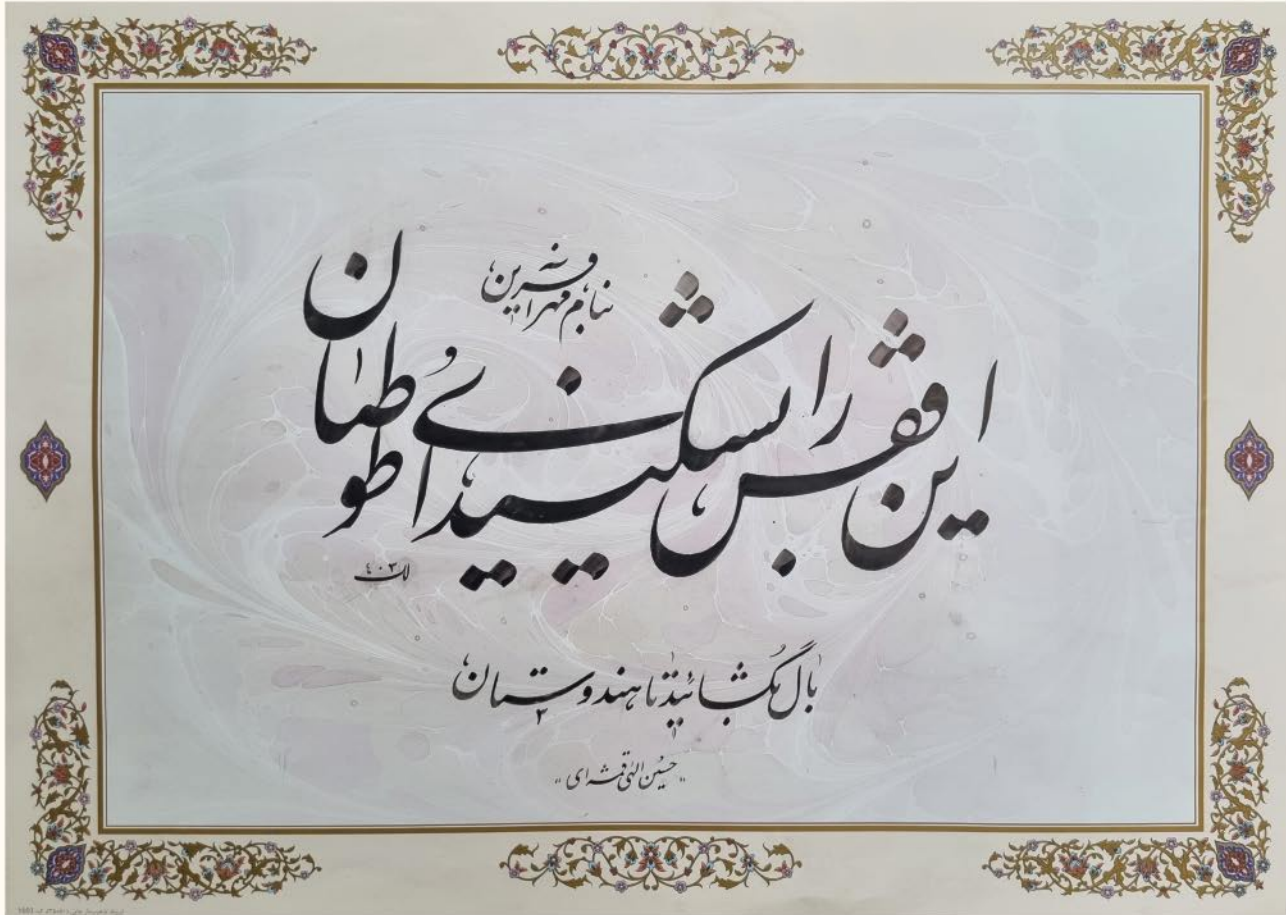
Whenever India comes to my mind;
my poetic talent acquires the flourish of a dancing peacock.

Poet: Mohammad Taghi "Bahar" (1887-1951)
Calligrapher: Mohammad Mehdi Mirzaii
Script: Nastā'liq

▲
Gandhi: His determination set India free, So that a flag could be raised in freedom.

Poet: Sadegh Sarmad (1907 - 1960)
Calligrapher: Rahmatullah Samanipour
Script: Thulth

Break free from these cages, O Parrots;
and spread your wings for India.

Poet: Elahi Ghomshei (1940-)
Calligrapher: Behruz Lak
Script: Nast'aliq

◀ With your poems, make India's parrots addicted to sugar; Enliven Bengal's poets with candy from Iran.

Poet: Reza Esmaili (1960-)
 Calligrapher: Mohammad Ali Salehi
 Script: Deevani

Be an Indo-Iranian and Oriental like Bedil (Dehlavi);
In the dance of love, revive your soul with the spirit of Rumi.

Poet: Reza Esmaili (1960-)
Calligrapher: Alireza Tak Dehghan
Script: Naskh

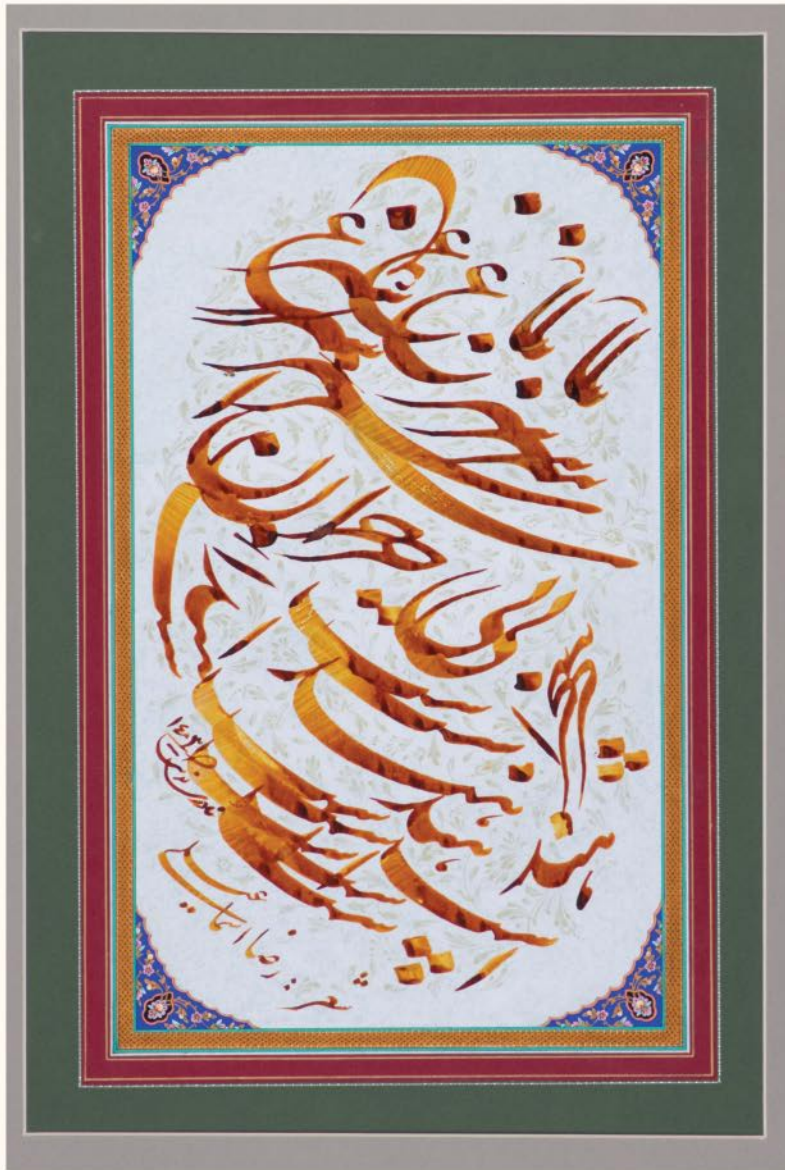
▲
 If the path to the House of God passes through India and Iran;
 The caravan would traverse all seven valleys of love and wisdom.

Poet: Ali Reza Ghazve (1960 -)
 Calligrapher: Mohammad Mehdizadeh
 Script: Nast'aliq

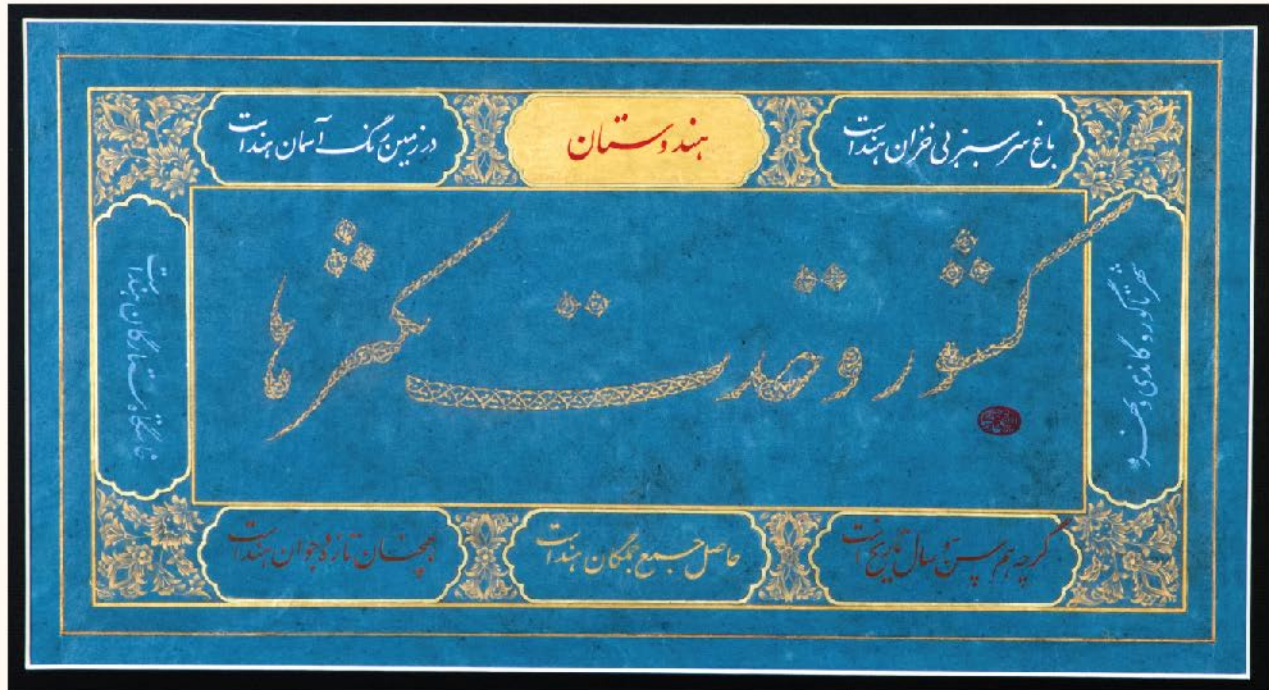
Today, India is another name for love;
A name for which the entire world's lovers offer prayers.

Poet: Iraj Ghanbari (1960-)
Calligrapher: Alireza Akrami
Script: Nast'aliq

◀ India is that resplendent garden that
never needs to fear autumn;
It happens to be on Earth but holds
the colour of the skies.

Poet: Mohaddisi Khorasani (1961-)
Calligrapher: Asghar Naderi
Script: Nast'aliq Siyahmashq

India is that resplendent garden that never needs to fear autumn;
It happens to be on earth, but holds the colour of the skies.

Poet: Mohaddisi Khorasani (1961-)

Calligrapher: Reza Safari

Script: Nastā'liq

India is that resplendent garden that never needs to fear autumn;

Poet: Mohaddisi Khorasani (1961-)

Calligrapher: Isfandeyar Sattarpour

Script: Nasta'liq Satr

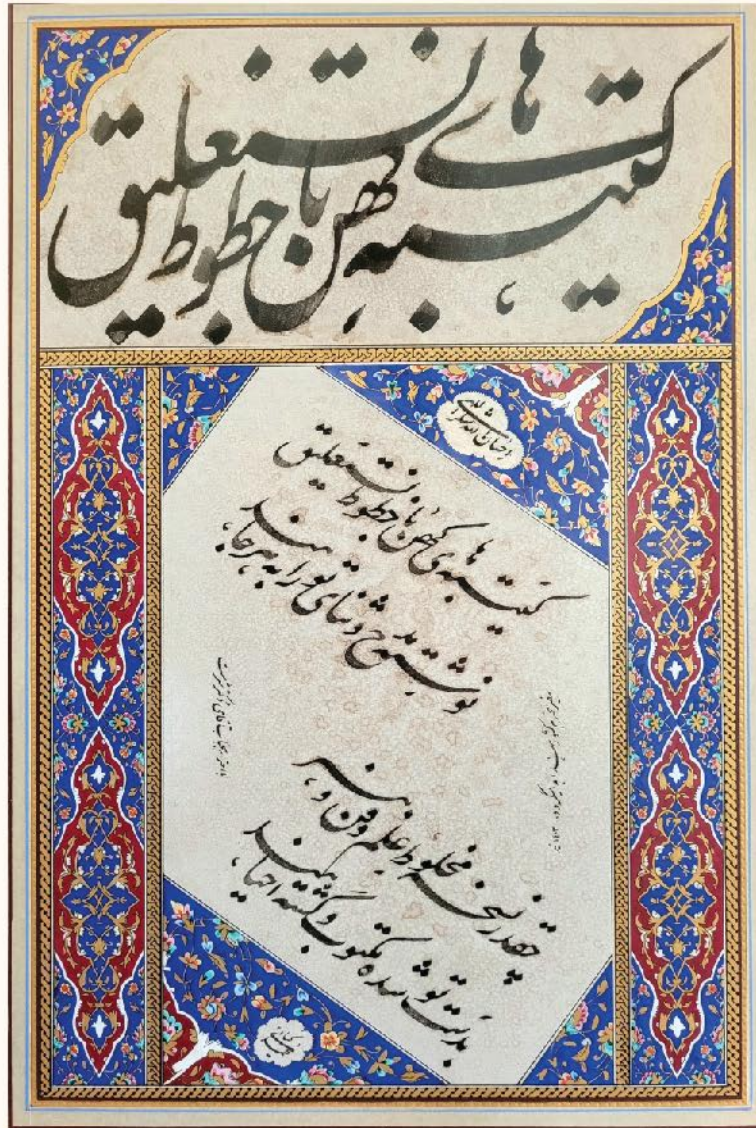
Thousands of amities tie us to India
A bridge of love and loyalty stretches from Iran to India.

Poet- Ehsanollah Shokrollahi (1968-)
Calligrapher- Hussain Faizababdi
Script- Naskh

Thousands of amities tie us to India
A bridge of love and loyalty stretches from Iran to India.

Poet- Ehsanollah Shokrollahi (1968-)
Calligrapher- Hussain Faizabadi
Script- Naskh

O India, stone-carvers of yore, in beautiful Nastaliq (script),
have written your praises everywhere.

Poet: Ehsanollah Shokrollahi (1968-)
Calligrapher: Mohammad Kiyani
Script: Nastā'liq Chalipa

Oh India, what heart-tugging interpretations have you drawn;
from beautiful Persian poetry, so laden with meanings.

Poet: Ehsanollah Shokrollahi (1968 -)

Calligrapher: Parviz Raji

Script: Nast'aliq

Thousands of amities tie us to India
 A bridge of love and loyalty stretches from Iran to India.

Poet- Ehsanollah Shokrollahi (1968-)
 Calligrapher- Hussain Faizabadi
 Script- Naskh

Iran has only love for India in its heart;
India too, has always been smitten with the Persian land.

Poet: Ehsanollah Shokrollahi (1968-)
Calligrapher: Mohammad Shahbazi
Script: Nastā'liq

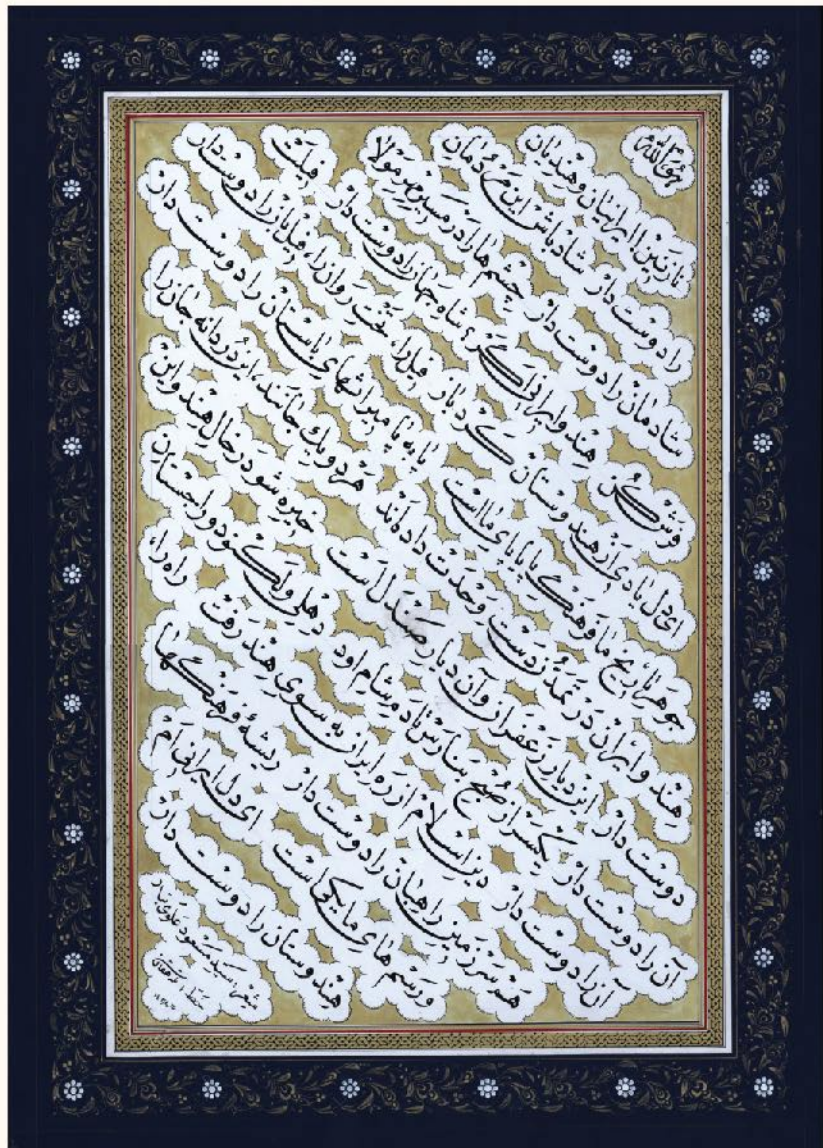
Why wouldn't we laud India passionately?
It is such a grand and beautiful nation where spring reigns forever.

Poet: Ehsanollah Shokrollahi (1968-)
Calligrapher: Kaveh Taimuri
Script: Nast'aliq

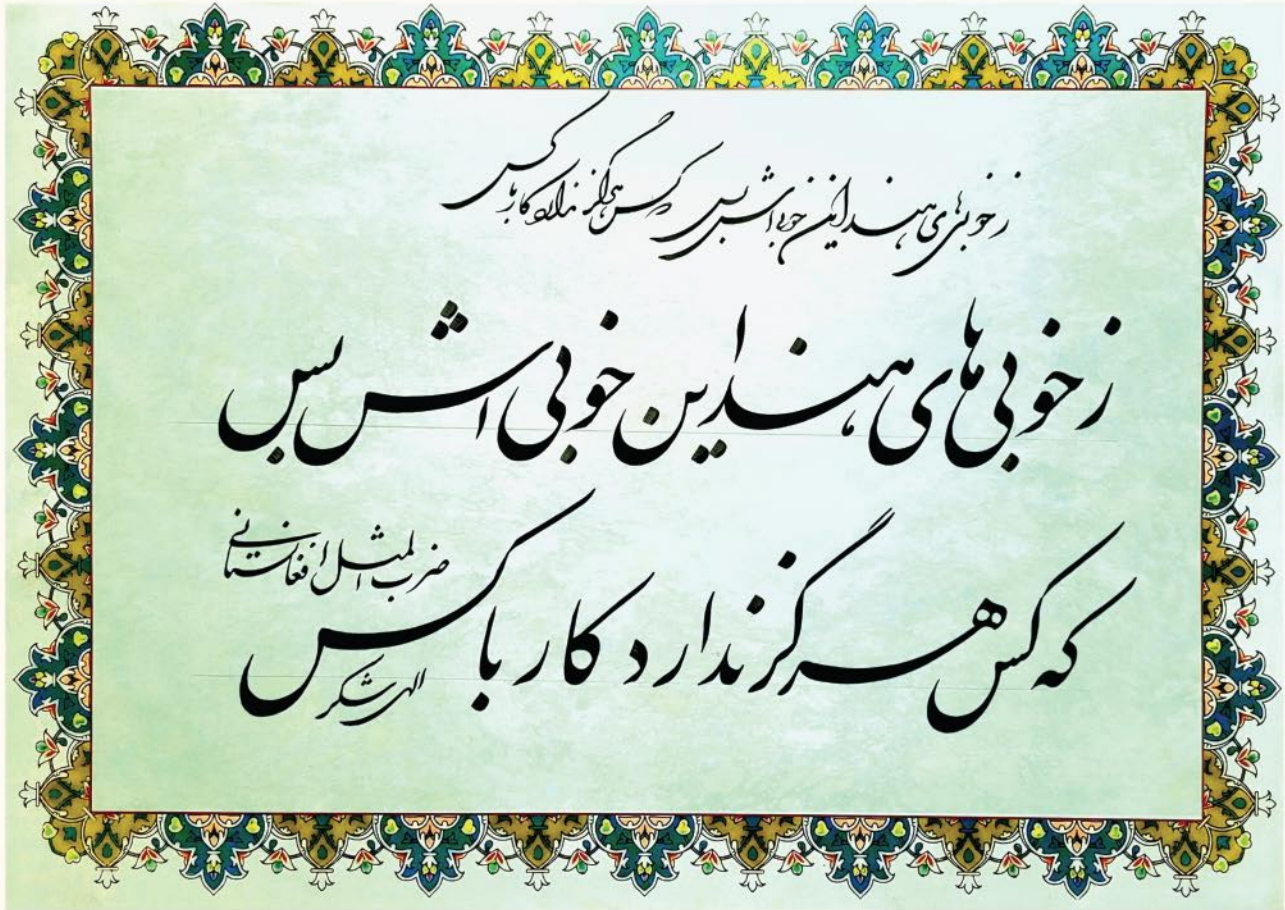
▲
O India, may I be able to rest one day in your lap, like a parrot;
and like a school child learn the alphabet while enjoying your
candy and sugar.

Poet: Alireza Habibi (1973)
Calligrapher: Iraj Naimai
Script: Thuluth

India and Iran have together created a shared civilization;
Two pearlescent bodies sharing a single life, they are worthy of love.

Poet: Seyed Masoud Alavi Tabar (1983 -)
Calligrapher: Alireza Tak Dehghan
Script: Naskh Chap Navisi

There are many virtues in India, but just one is enough;
that no one interferes in the business of another.

Poet: Unknown

Calligrapher: Ehsanollah Shokrollahi

Script: Nast'aliq

شکر شکن شوند هر طوطیان

زین سدا که به بنجاله میرود

آفرین بهند در شعر فارسی

Panegyrics to India in Persian Poetry

Swami Vivekananda Cultural Centre, Tehran